

Віта ТИХЕНЬКА,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Науковий керівник: **Юлія СЕМЕНЯКО,**
канд. пед. наук, старший викладач (БДПУ)

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА «SOFT SKILLS» У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Відповідно до «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті» основною метою дошкільної освіти визначено створення сприятливих умов для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності. Міжнародна програма оцінки знань та умінь PISA серед необхідних компетентностей, якими має володіти особистість для успішної самореалізації у XXI ст., визначає навички 4К («soft skills»): критичне мислення, креативність, комунікація, кооперація. Зважаючи на те, що сучасні діти є активними, проте найбільш незахищеними і невідповідними суб'єктами використання медіапродукції, особливо актуальним є формування у них критичного мислення.

Проблемі розвитку критичного мислення приділено значну увагу в дослідженнях таких видатних учених, як Б. Блум, Д. Брунер, Дж. Дьюї, В. Давидов, М. Поддяков, Н. Тализіна та ін.. Аспекти розвитку критичного мислення висвітлено у працях українських науковців І. Баранова, І. Бондарук, О. Пометун, І. Суценка, С. Терна й інших, проте бракує наукових досліджень щодо розвитку критичного мислення дітей дошкільного віку, адже дошкільна ланка освіти є фундаментом його формування, що й зумовлює актуальність наукової розвідки.

З'ясуємо зміст поняття «критичне мислення». Як зазначають дослідники Г. Липкіна, Л. Рибак, критичність мислення полягає в умінні індивіда суворо оцінювати свої думки та сторонні впливи, виявляти в них сильні та слабкі аспекти, не розглядати як істину кожну здогадку, а піддавати її сумніву й перевірці [1]. Науковець О. Пометун визначає критичне мислення як здатність людини усвідомлювати власну позицію з того чи іншого питання, вміння знаходити нові ідеї, аналізувати події і оцінювати їх, приймати ретельно обдумані, зважені рішення стосовно будь-яких думок і дій. На думку науковця А. Немирич, критичне мислення – це уміння інтерпретувати медіатексти («декодувати» повідомлення, критично оцінювати їх, усвідомлювати наслідки впливу на психіку), робити відповідні висновки, формулювати смислові результати медійного пошуку, обґрунтовувати своє ставлення до вибору й оцінки медіаінформації [2, с. 53].

Критичне мислення починається з постановки проблеми, яку потрібно розв'язати, і завершується прийняттям рішення. У психолого-педагогічній літературі виокремлено чотири етапи формування критичного мислення: 1) актуалізація знань, пробудження інтересу до теми, визначення мети вивчення конкретного матеріалу; 2) осмислення нової інформації; 3) роздуми або рефлексія, формування власної думки щодо сприйнятого; 4) узагальнення й оцінка проблеми, визначення способів її розв'язання [3, с. 12].

Зважаючи на вікові психологічні особливості дошкільного віку вихователю слід спрямовувати роботу на розвиток у дітей чотирьох основних операцій критичного мислення: порівняння (виявлення і пояснення подібного і відмінного, протилежного), аналізу (визначення частин цілого і структури), класифікації (віднесення до певної групи подій, явищ, які позначаються поняттям), оцінки (власне ставлення, підтримка чи відмова). Зауважимо, що одним із інструментів формування в учнів навичок критичного мислення є постановка запитань. Відповідаючи на запитання, вихованці аналізують і інтерпретують інформацію, висувають ідеї, будують гіпотези, відстоюють власну точку зору.

У нашому дослідженні ми заохочували дітей до бесіди, дискусії за допомогою вправи «Цікаве запитання». Наприклад: «Як може медіапродукція впливати на наше життя?», «У чому привабливість медіапродукції?», «Які ви знаєте можливості використання медіапродукції?», «Яка медіапродукція потрібна людям?», «Як медіапродукція може змінити наше життя?», «Чим можна замінити медіапродукцію?» тощо. Діти засвоювали, що різна за видами та жанрами медіапродукція впливає на життя людей: дає знання; вчить; виховує; допомагає збагатити досвід; розважає, смішить тощо. У грі «Пізнавальна абетка» розвивали вміння дітей розпізнавати й самостійно аналізувати побачену й почуту інформацію з масмедіа та адекватно на неї реагувати. Так, дітям розповідали про те, що мультиплікаційні фільми, телепередачі ми дивимося по телевізору, цікаві казки, оповідки слухаємо по радіо, з газет та журналів дізнаємось цікаві відомості тощо. Все, що перелічено (телевізор, радіо, преса) називається засобами масової інформації. Після цього вихованцям пропонували виконати різні завдання, як-от:

– доберіть і розмістіть картинки з зображенням засобів масової інформації та розкажіть, що ви знаєте про них;

– розмістіть картинку з зображенням телевізора. Назвіть, які ваші улюблені телепередачі? Що цікавого ви з них дізнаєтесь? Назвіть телеперсонажів, на яких ви хочете бути схожими і чому? Розмістіть зображення телеперсонажів у дві колонки «Добрий товариш» і «Злий товариш» та розкажіть чому віднесли до обраної колонки;

– розмістіть картинку з зображенням радіо. Назвіть, у кого вдома є радіо, чи подобається вам його слухати? Які передачі ви слухаєте? Що цікавого ви з них дізнаєтесь? Чим радіо відрізняється від телевізора?;

– розмістіть картинку з зображенням журналу. Що ви знаєте про журнал? Які журнали ви любляете читати? Чого вони навчають? Що ви можете дізнатися з журналу? Чи знаєте з чого складається журнал? Розкажіть, які журнали ви зазвичай купуєте з батьками та поясніть свій вибір тощо.

У грі «Доведи» вчили дітей аргументувати свою думку щодо використання медіапродукції. Вихователь нагадував, що аргумент – це твердження, за допомогою якого людина обґрунтовує певну думку з метою переконати когось іншого. Щоб правильно аргументувати треба обов'язково звертати увагу на три складові: теза – докази – висновок. Наприклад: теза (що?) «Дивитися мультфільми корисно» – докази (чому?) «У мультфільмах

є повчальна інформація» – висновок (що тепер?) «Мультфільми навчають як бути хорошою людиною».

Достатньо ефективним для формування критичного мислення було використання методичних прийомів, зокрема: асоціативний куш, гронування, кероване читання з передбаченням, метод «прес», порушена послідовність, взаємні питання, сенкан та інші.

Таким чином, формування основ критичного мислення як умови успішної соціалізації дитини в інформаційному суспільстві є необхідним елементом освітньої роботи в закладі дошкільної освіти. Розвинене критичне мислення сприяє не лише усвідомленню отриманої інформації, а й самостійному аналізу різних точок зору; допомагає вибирати серед невпинного потоку медіаінформації головне, оцінювати її, аналізувати проблемні ситуації та знаходити їх оптимальне вирішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Липкина А. И. Критичность и самооценка в учебной деятельности / А. И. Липкина, Л. А. Рыбак. Москва : Просвещение, 2001. 145 с.
2. Немирич А. А. Медиаграмотность как результат медиаобразования детей дошкольного возраста. *Народное образование*. 2011. № 2. С. 47-55.
3. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / автори-укладачі: О. І. Пометун, І. М. Суцценко. Київ, 2017. 96 с.

Валерія УЗУНОВА,

студентка 1 курсу ОС магістр
факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Наук. керівник: **Надія КОТ,**
к.пед.н, доцент (БДПУ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Теоретичні дослідження та практика роботи показує, що найважливішим етапом в житті дитини раннього віку є вступ до закладу дошкільної освіти (ЗДО). З цього часу її життя істотним чином міняється: інший розпорядок дня, відсутність батьків, інший стиль спілкування. Усе це створює стресову ситуацію, яка може привести до невротичних реакцій. Тому забезпечення сприятливих умов адаптації є одним з завдань вихователів та батьків.

В останнє десятиріччя з'явилися наукові статті, присвячені впливу фізичного виховання на адаптацію дітей раннього віку до умов ЗДО, але вони здебільшого носять характер педагогічного прогнозування (О. Вілігорський, Н. Волобуєва, Т. Єрмолова, М. Кірюшкіна, Т. Клімова, Л. Мель, В. Ширшова та ін.). У зв'язку з цим є актуальними дослідження особливостей організації фізичного виховання дітей раннього віку, здатних полегшити період адаптації.

Вивчення чинників адаптації дозволило встановити, що *серед антенатальних* найчастіше відзначалися наступні чинники ризику: